

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESAS KOLĒĢIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV 1010

Tālrunis: 67830735, 67210274 Fakss: 67830770
e-mail: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR LIETAS IEROSINĀŠANU

Rīgā

2019. gada 18. jūlijā

Satversmes tiesas 1. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētāja Ineta Ziemele, tiesneši Daiga Rezevska un Artūrs Kučs,

kolēģijas sēdē izskatījusi Satversmes tiesā saņemto pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 77/2019), kuru iesnieguši divdesmit Saeimas deputāti: Boriss Cilevičs, Valērijs Agešins, Vjačeslavs Dombrovskis, Vladimirs Nikonovs, Artūrs Rubiks, Ivans Ribakovs, Nikolajs Kabanovs, Igors Pimenovs, Vitālijs Orlovs, Edgars Kucins, Ivans Klementjevs, Inga Goldberga, Evija Papule, Jānis Krišāns, Jānis Urbanovičs, Ļubova Švecova, Sergejs Dolgopolovs, Andrejs Klementjevs, Regīna Ločmele-Luņova un Ivars Zariņš (turpmāk – Pieteikuma iesniedzējs),

konstatēja:

1. No pieteikuma izriet, ka Pieteikuma iesniedzējs lūdz Satversmes tiesu atzīt Augstskolu likuma 5. panta pirmās daļas trešo teikumu, 56. panta trešo daļu un pārejas noteikumu 49. punktu (turpmāk – apstrīdētās normas) par neatbilstošiem Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 100. pantam un 112. pantam kopsakarā ar Starptautiskā pakta par pilsoniskajām

un politiskajām tiesībām 19. pantu, Starptautiskā pakta par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām 13. pantu un Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Konvencija) 10. pantu, Satversmes 105. pantam kopsakarā ar Satversmes 1. pantu, Konvencijas Pirmā protokola 1. pantu, Līguma par Eiropas Savienības darbību 49., 56., 101. un 107. pantu un Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 13. pantu, kā arī Satversmes 91. pantam kopsakarā ar Konvencijas 14. pantu un Pirmā protokola 2. pantu un spēkā neesošiem no pieņemšanas dienas.

2. Augstskolu likuma 5. panta pirmās daļas trešais teikums noteic, ka augstskolas savā darbībā izkopj un attīsta zinātni, mākslu un valsts valodu.

Augstskolu likuma 56. panta trešā daļa noteic: “Augstskolās un koledžās studiju programmas īsteno valsts valodā. Svešvalodu lietošana studiju programmu īstenošanā iespējama tikai šādos gadījumos:

1) Eiropas Savienības oficiālajās valodās var īstenot studiju programmas, kuras ārvalstu studējošie apgūst Latvijā, un studiju programmas, kuras īsteno Eiropas Savienības programmu un starpvalstu līgumos paredzētās sadarbības ietvaros. Ārvalstu studējošajiem studiju kursu obligātajā apjomā iekļaujama valsts valodas apguve, ja studijas Latvijā ir paredzamas ilgāk par sešiem mēnešiem vai pārsniedz 20 kredītpunktus;

2) ne vairāk par vienu piekto daļu no studiju programmas kredītpunktu apjoma var īstenot Eiropas Savienības oficiālajās valodās, ievērojot, ka šajā daļā nevar ietilpt gala un valsts pārbaudījumi, kā arī kvalifikācijas, bakalaura un maģistra darba izstrāde;

3) studiju programmas, kuru īstenošana svešvalodā ir nepieciešama studiju programmas mērķu sasniegšanai, atbilstoši Latvijas Republikas izglītības klasifikācijai šādās izglītības programmu grupās: valodu un kultūras studijas, valodu programmas. Par studiju programmas atbilstību izglītības programmu grupām lemj licencēšanas komisija;

4) Eiropas Savienības oficiālajās valodās drīkst īstenot kopīgās studiju programmas.”

Savukārt šā likuma pārejas noteikumu 49. punkts noteic: “Grozījumi šā likuma 56. panta trešajā daļā attiecībā uz studiju programmu īstenošanas valodu stājas spēkā 2019. gada 1. janvārī. Augstskolām un koledžām, kuru studiju programmu īstenošanas valoda neatbilst šā likuma 56. panta trešās daļas nosacījumiem, ir tiesības turpināt studiju programmu īstenošanu attiecīgajā valodā līdz 2022. gada 31. decembrim. Pēc 2019. gada 1. janvāra studējošo uzņemšana studiju programmās ar īstenošanas valodu, kas neatbilst šā likuma 56. panta trešās daļas nosacījumiem, nav atļauta.”

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz saņemtā Saeimas deputātu pieteikuma pamata lieta ir ierosināma, kolēģija izvērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;
- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;
- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;
- 5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības ir mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

4. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. un 6. punktam Satversmes tiesa izskata lietas par likumu atbilstību Satversmei un Latvijas nacionālo tiesību normu atbilstību tiem Latvijas noslēgtajiem starptautiskajiem līgumiem, kuri nav pretrunā ar Satversmi. Līdz ar to pieteikumā ietvertais prasījums izvērtēt apstrīdēto normu atbilstību Satversmei un pieteikumā norādītajiem starptautiskajiem līgumiem ir piekritīgs Satversmes tiesai.

5. Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 3. punkts noteic, ka tiesības iesniegt pieteikumu par likumu atbilstību Satversmei un Latvijas noslēgtajiem starptautiskajiem līgumiem, kuri nav pretrunā ar Satversmi, ir ne mazāk kā divdesmit Saeimas deputātiem.

Pieteikumu ir parakstījuši divdesmit 13. Saeimas deputāti. Līdz ar to Pieteikuma iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu, ievērojot tam Satversmes tiesas likumā noteiktās prasības.

6. Pieteikumam ir jāatbilst Satversmes tiesas likuma 18. pantā noteiktajām prasībām.

Pieteikumā ir norādīts pieteikuma iesniedzējs, institūcija, kas izdevusi apstrīdētās normas, un prasījums Satversmes tiesai. Pieteikuma iesniedzējs ir sniedzis lietas faktisko apstākļu izklāstu un juridisko pamatojumu par apstrīdēto normu iespējamo neatbilstību no demokrātiskas tiesiskas valsts pamatnormas atvasinātajam un Satversmes 1. panta tvērumā ietilpstošajam tiesiskās paļāvības principam, Satversmes 105. pantam, kā arī 112. pantam.

Līdz ar to pieteikums šajā prasījuma daļā atbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta prasībām.

7. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punktu pieteikuma obligāta sastāvdaļa ir tā juridiskais pamatojums. Juridiskais pamatojums Satversmes tiesas likuma izpratnē ir juridisko argumentu kopums, kas ir nepieciešams un vienlaikus arī pietiekams prasījuma apmierināšanai. Turklāt, ņemot vērā, ka pieteikumā ir apstrīdēta vairāku normu atbilstība vairākām augstāka juridiska spēka tiesību normām, pieteikumā jāiekļauj juridiskais pamatojums par katras apstrīdētās normas neatbilstību katrai no pieteikumā norādītajām augstāka juridiska spēka normām.

7.1. Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka apstrīdētās normas neatbilst arī Satversmes 100. pantā ietvertajām tiesībām uz vārda brīvību, kas ietver sevī brīvību meklēt, saņemt un izplatīt dažāda veida informāciju un idejas mutvārdos, rakstveidā, izmantojot presi vai mākslinieciskās izpausmes formas, vai pēc savas izvēles ar jebkura cita medija starpniecību.

Satversmes tiesa ir atzinusi: lai noteiktu, vai tiesību uz vārda brīvību ierobežojums ir attaisnojams, tiesai jāvērtē, vai pamattiesību ierobežojums ir noteikts ar pienācīgā kārtībā pieņemtu likumu, vai ierobežojumam ir legītīms

mērķis un vai ierobežojums ir samērīgs ar tā leģitīmo mērķi (*sal. sk. Satversmes tiesas 2003. gada 29. oktobra sprieduma lietā Nr. 2003-05-01 22. punktu, 2017. gada 21. decembra sprieduma lietā Nr. 2017-03-01 14. punktu*).

Pieteikuma iesniedzējs ir norādījis, ka apstrīdētās normas aizskar Satversmes 100. pantā paredzētās tiesības uz izteiksmes brīvību, kas izpaužas kā ierobežojums saņemt un izplatīt informāciju un idejas svešvalodās privātajām augstskolām, to pasniedzējiem un studentiem. Tomēr pieteikumā nav ietverts pamatojums tam, ka šāds pamattiesību ierobežojums būtu nesamērīgs. Pieteikuma iesniedzējs vien vispārīgi norādījis uz Satversmes 100. panta iespējamu saistību ar Satversmes 112. pantu.

Līdz ar to pieteikums šajā prasījuma daļā neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkta prasībām.

7.2. Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka apstrīdētās normas pārkāpj Satversmes 91. pantā paredzētās tiesības uz vienlīdzīgu attieksmi.

Izvērtējot kādas normas atbilstību Satversmes 91. panta pirmajam teikumam, nepieciešams noskaidrot, pirmkārt, vai un kuras personas (personu grupas) atrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos; otrkārt, vai apstrīdētā norma paredz vienādu vai atšķirīgu attieksmi pret šīm personām (personu grupām); treškārt, vai šāda attieksme ir noteikta ar pienācīgā kārtībā pieņemtu likumu; ceturtkārt, vai šādai attieksmei ir objektīvs un saprātīgs pamats, proti, vai tai ir leģitīms mērķis un vai ir ievērots samērīguma princips (*sal. sk. Satversmes tiesas 2010. gada 2. februāra sprieduma lietā Nr. 2009-46-01 7. punktu un 2019. gada 2. maija sprieduma lietā Nr. 2018-14-01 13. punktu*).

Pieteikumā ir norādīts, kuras personu grupas, pēc Pieteikuma iesniedzēja ieskata, atrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos. No pieteikuma izriet vispārīgs Pieteikuma iesniedzēja viedoklis par to, ka apstrīdētās normas paredz vienādu attieksmi pret tādām personu grupām, kuras atrodas atšķirīgos apstākļos. Turklāt apstrīdētās normas paredzot arī atšķirīgu attieksmi pret tādām personu grupām, kuras atrodas vienādos apstākļos. Pieteikumā ietverta vispārīga norāde uz to, ka apstrīdētajās normās ietvertā

ierobežojuma neatbilstība likuma atrunas un samērīguma principi ir plaši izklāstīta juridiskajā pamatojumā par apstrīdēto normu atbilstību pārējām pieteikumā norādītajām Satversmes normām un ka šis pamatojums esot attiecināms arī uz Satversmes 91. pantā paredzēto tiesību uz vienlīdzību ierobežojumu. Tomēr šāda norāde nevar tikt uzskatīta par juridisko pamatojumu Satversmes tiesas likuma izpratnē, jo Pieteikuma iesniedzējam jāpamato apstrīdētās normas neatbilstība katrai Satversmes normai. Līdz ar to pieteikumā nav ietverts pamatojums tam, vai tajā minētajai vienādajai vai atšķirīgajai attieksmei ir leģitīmais mērķis un vai tā atbilst samērīguma principam.

Līdz ar to pieteikums arī šajā prasījuma daļā neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkta prasībām.

7.3. Pieteikuma iesniedzējs lūdz atzīt apstrīdētās normas par neatbilstošām vairākām Satversmes normām kopsakarā ar Konvencijas 10. un 14. pantu, kā arī Pirmā protokola 1. un 2. pantu, Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām 19. pantu, Starptautiskā pakta par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām 13. pantu, Līguma par Eiropas Savienības darbību 49., 56., 101. un 107. pantu, kā arī Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 13. pantu.

Kolēģija norāda, ka Satversmes tiesā apstrīdēto normu atbilstība Satversmes normām vienmēr tiek vērtēta kopsakarā ar starptautisko tiesību aktiem, kas paredz regulējumu cilvēktiesību jomā. Proti, Satversmes 89. pants noteic, ka valsts atzīst un aizsargā cilvēka pamattiesības saskaņā ar šo Satversmi, likumiem un Latvijai saistošiem starptautiskajiem līgumiem. Satversmes tiesa ir atzinusi: no minētā panta izriet, ka likumdevēja mērķis ir panākt Satversmē ietverto cilvēktiesību normu harmoniju ar starptautisko tiesību normām. Latvijai saistošās starptautiskās cilvēktiesību normas un to piemērošanas prakse konstitucionālo tiesību līmenī kalpo kā interpretācijas līdzeklis, lai noteiktu pamattiesību un tiesiskas valsts principu saturu un apjomu, ciktāl tas nenoved pie Satversmē ietverto pamattiesību samazināšanas vai ierobežošanas (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2019. gada 6. marta sprieduma lietā Nr. 2018-11-01 16.1. punktu*).

Ja pieteikuma iesniedzējs lūdz izvērtēt apstrīdētās normas atbilstību starptautisko tiesību aktiem, kas paredz regulējumu cilvēktiesību jomā, pieteikumā jāpamato tas, ka šie starptautisko tiesību akti paredz plašāku pamattiesību aizsardzības apjomu nekā Satversme un tādēļ apstrīdētās normas atbilstība šiem starptautisko tiesību aktiem būtu vērtējama papildus izvērtējumam par to atbilstību Satversmei.

Pieteikumā nav pamatots, ka tajā minētās starptautisko tiesību normas paredzētu plašāku pamattiesību aizsardzības apjomu nekā Satversmes normas.

Līdz ar to pieteikums arī šajā prasījuma daļā neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkta prasībām.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. pantu, Satversmes tiesas 1. kolēģija

nolēma:

1. Ierosināt Satversmes tiesā lietu “Par Augstskolu likuma 5. panta pirmās daļas trešā teikuma, 56. panta trešās daļas un pārejas noteikumu 49. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1., 105. un 112. pantam” pēc pieteikuma (pieteikums Nr. 77/2019), kuru iesnieguši divdesmit Saeimas deputāti.

2. Atteikties ierosināt lietu par Augstskolu likuma 5. panta pirmās daļas trešā teikuma, 56. panta trešās daļas un pārejas noteikumu 49. punkta atbilstību Satversmes 91. pantam kopsakarā ar Konvencijas 14. pantu un Pirmā protokola 2. pantu, Satversmes 100. pantam kopsakarā ar Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām 19. pantu, Starptautiskā pakta par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām 13. pantu, Konvencijas 10. pantu, kā arī Konvencijas Pirmā protokola 1. un 2. pantam, , Līguma par Eiropas Savienības darbību 49., 56., 101. un 107. pantam un Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 13. pantam.

3. Uzaicināt institūciju, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – Saeimu – **līdz 2019. gada 18. septembrim** iesniegt Satversmes tiesai atbildes rakstu ar lietas faktisko apstākļu izklāstu un juridisko pamatojumu.

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētāja

I. Ziemele